

ORTADOğU GÜNDEMİ

4-10 Aralık 2023

2023

■ LEVANT GÜNDEMİ

Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı Külliyesindeki Cumhurbaşkanlığı Kabine Toplantısının ardından millete seslendi. Erdoğan, “Terörü kaynağında yok etme stratejimizi başarıyla uyguluyoruz. Suriye’nin kuzeyinde teröristlerden temizlediğimiz bölgelerde huzur ve güven iklimi hâkim. Tel Rıfat başta olmak üzere teröristlerin kümelendiği sınırimıza yakın alanları da inşallah eninde sonunda güvenli hâle getireceğiz” ifadelerini kullandı. Erdoğan ayrıca, “Buradan bir kez daha terör örgütleriyle ülkemizi sıkıştırmaya çalışanlara sesleniyorum, Türkiye’nin güneyinde, Suriye ve Irak’ın kuzeyinde bir terör yapılmasına kesinlikle izin vermeyeceğiz” dedi.¹

Suriye resmî haber ajansı SANA, Suriye Dışişleri Bakan Yardımcısı Eymen Sosan’ın Suudi Arabistan Büyükelçisi olarak atandığını duyurdu. Böylece Esad yönetimi, 11 yıl aradan sonra Suudi Arabistan’da büyükelçi görevlendirdi.²

İran Devrim Muhafızları Ordusu (İDM) tarafından yapılan açıklamada, İsrail’in Suriye’ye düzenlediği hava saldırısında Muhammed Ali Atayı Şurçe ve Penah Takizade adlı iki ordu mensubunun hayatını kaybettiği duyuruldu. İDM tarafından yapılan yazılı açıklamada, İsrail’in Şam yakınlarında düzenlediği hava saldırısında Suriye’de “askerî danışman” sıfatıyla bulunan iki ordu mensubu askerin hayatını kaybettiği bildirildi.³

İran, ABD’nin Suriye ve Irak’taki üslerine İran destekli milis gruplar tarafından düzenlenen saldırılarla bağlantısı olmadığını ifade etti. İran’ın yarı resmî Tasnim haber ajansına göre, Birleşmiş Milletler (BM) Daimî Temsilcisi Said İravani, ABD, İsrail ve İngiltere’nin iddialarına ilişkin BM Güvenlik Konseyine (BMGK) mektup gönderdi. Mektubunda, İran’ın bölgedeki ABD güçlerine saldırılarla ilgisi olmadığını savunan İravani, İsraili şirkete ait yük gemisi Galaxy Leader’a Yemen’deki İran destekli Husiler tarafından el konulmasında da Tahran’ın herhangi bir rolü olmadığını kaydetti.⁴

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) 5 Aralık’ta işgal altındaki Golan Tepeleri’nde meydana gelen patlamaların, Suriye topraklarından fırlatılan roketlerden kaynaklandığını bildirdi. SOHR, bu saldırının Suriye’nin Kuneytra ve Dera vilayetlerindeki rejim güçlerinde ve Golan Tepeleri yakınlarındaki milislerde genel bir alarm durumuyla eş zamanlı olarak gerçekleştiğini bildirdi.⁵

1 <https://www.aa.com.tr/tr/politika/cumhurbaskani-erdogan-suriye-ve-irakin-kuzeyinde-bir-teror-yapilanmasina-kesinlikle-izin-vermeyecegiz/3074959>

2 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-esed-rejimi-11-yil-sonra-suudi-arabistan-a-buyukel-16601975/>

3 <https://www.sondakika.com/politika/haber-israil-in-suriye-ye-duzenledigi-hava-saldirisinda--16589610/>

4 <https://www.sondakika.com/haber/haber-iran-abd-nin-suriye-ve-irak-taki-uslerine-saldiril-16597036/>

5 <https://turkish.aawsat.com/arap-dünyasi/4710956-sohr-suriye-topraklarından-işgal-altındaki-golana-füze-fırlatıldı>

• Suriye Rejimi

Suriye Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, İsrail ve müttefiklerinin savaşların süresinin uzamasına ve başka bölgelere sıçramasına karşı uyarıda bulunuldu. Açıklamada, “Siyonistlerin ve müttefiklerinin başlattığı savaşlar yeni bölgelere sıçramadan önce işgalci İsrail’in Filistin halkına yönelik katliamlarına, Suriye’ye ve Lübnan’a yönelik korkakça saldırılarına son vermesinin zamanının geldiği” vurgulandı.⁶

Suriye Dışişleri Bakanlığı, İsrail ve Hamas arasında sona eren ateşkesin ardından İsrail’in Gazze’ye düzenlediği saldırıları şiddetle kınadı. Bakanlık yaptığı açıklamada, İsrail’in sadece Filistin topraklarına değil aynı zamanda Suriye ve Lübnan topraklarına yönelik saldırılarının da acilen durdurulması gerektiğini vurguladı. Bakanlık ayrıca, Suriye’nin Filistin halkına desteğini yineleyerek Filistin’in bağımsız bir devlet kurma hakkına değindi.⁷

Muhafız kaynakların iddiasına göre İDM Kudüs Gücü Başkomutanı General İsmail Kaani, 7 Ekim’den bu yana Suriye’yi 3 kez ziyaret etti. Ziyaretlerin ilki havalimanı servis dışı bırakılmadan evvel Şam üzerinden gerçekleşirken diğer iki ziyaret ise Beyrut üzerinden karayolu aktarmalı olarak gerçekleşti. Ziyaretlerde Kaani’nin rejim yetkilileri haricinde bölgedeki Iraklı unsurlar, Hizbullah yetkilileri ve İDM unsurlarıyla bir araya geldiği ifade edildi.⁸

• Fırat’ın Doğusu

Suriye Demokratik Güçleri (SDG) sözde Genel Komutanı Mazlum Kobani kod adlı Ferhat Abdi Şahin, Kuzey ve Doğu Suriye Ayan Konseyinden bir heyetle görüştü. Toplantıda Demokratik Birlik Partisi (PYD) Eş Genel Başkanı Salih Müslim de hazır bulundu. Mazlum Abdi ile Kuzey ve Doğu Suriye Ayan Konseyi heyeti bölgedeki siyasi ve askerî gelişmeleri değerlendirdi. Ayrıca görüşmede Türkiye’nin YPG bölgelerine yönelik saldırılarıyla Gazze’deki İsrail-Hamas savaşı da ele alındı. Mazlum Abdi heyetle bölgenin idari meseleleri ve altyapı hizmetleri hakkında da konuştu.⁹

ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığından (CENTCOM) yapılan açıklamada, “Irak’tan Suriye’deki Rumeylan askerî üssüne füze atıldı ancak saldırıda herhangi bir hasar meydana gelmedi” denildi. CENTCOM saldırının 3 Aralık saat 14.15 sularında Irak’tan 11 mm’lik füzelerle gerçekleştirildiğini kaydetti. Açıklamanın devamında saldırının ardından Irak güçlerinin olay yerine ilişkin anında bilgilendirildiği ve Irak güçlerinin saldırının gerçekleştirildiği bölgede füze platformu bulunan bir kamyonu ele geçirdiklerini belirtildi.¹⁰

6 <https://turkish.aawsat.com/arap-dunyasi/4706786-samda-gazze-deki-savasin-suriye-ye-ve-lubnana-sicramasi-korkusu-hakim>

7 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-suriye-disisleri-bakanligi-israil-in-gazze-ye-duze-16590458/>

8 <https://www.qasioun-news.com/articles/74591/منذ-عملية-طوفان-الأقصى-قائد-ميليشيا-فيلق-القدس-يجري-3-زيارات-إلى-دمشق>

9 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/031220233>

10 <https://www.rudaw.net/turkish/world/051220233>

YPG'nin Deyrizor'un doğusundaki sözde üst düzey komutanlarından olan "Roni Welat" kod adlı Şervan Hesen'in yaşamını yitirdiği açıklandı. Konuya dair yapılan açıklamada "Roni Welat" kod adlı Şervan Hesen'in "Deyrizor Askerî Meclisi üyesi bir komutan" olduğu belirtildi. SDG'nin internet sitesinden yapılan açıklamada, "Roni Welat, Deyrizor'un doğusunda gerçekleştirilen bir terör saldırısı sonucu, 5 Aralık'ta görevini yerine getirirken öldü" ifadeleri kullanıldı.¹¹

• İdlîb ve Harekât Bölgeleri

İdlîbin doğusundaki Serakib ilçesinde konuşlu Esad rejimi ve İran destekli yabancı gruplar, Afes köyünde bir ilkokula karadan karaya atış yapılan silahlarla saldırı düzenledi. Sivil savunma kaynaklarından alınan bilgiye göre, düzenlenen saldırıda biri öğretmen ikisi öğrenci olmak üzere 3 sivil yaralandı. Yaralıların çevredeki hastaneye kaldırıldığı kaydedildi.¹²

Özgürleştirilmiş bölgelerde muhalifler arasında zaman zaman çıkan çatışmaların bir yeni-si Tel Abyad'da yaşandı. Suriye Millî Ordusuna (SMO) bağlı 3. Kolordu içerisinde iki farklı grubun "sivilere karşı kötü muamele" meselesi sebebiyle hafif silahların kullanıldığı bir çatışmaya girdiği rapor edilirken çatışma 4 saatin sonunda Türk Silahlı Kuvvetlerinin (TSK) müdahalesiyle can kaybı olmadan sona erdi.¹³

YPG tarafından Suriye'nin Tel Rifat bölgesinde gerçekleştirilen terör saldırılarında kullanılan insansız hava araçlarından sorumlu olan Öndeş kod adlı YPG üyesinin etkisiz hâle getirilmesi için MİT Suriye'de bir operasyon gerçekleştirdi. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca aranan Öndeş, Tel Rifat'ta düzenlenen operasyonda istihbarat tarafından takip edilerek "etkisiz hâle getirildi."¹⁴

İsrail-Filistin

İsrail Ulusal Güvenlik Konseyi (NSC), artan antisemitik olaylar ve dünyadaki Yahudilere ve İsraililere yönelik saldırı girişimleri nedeniyle çoğu kıtada çeşitli ülkeler için seyahat uyarı seviyelerini yükseltti. Batı Avrupa'daki birçok ülkede; İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya; Güney Amerika ve Avustralya olmak üzere seviye 2 uyarısı yayımlandı.¹⁵

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Dışişleri Bakanı Antony Blinken, Batı Şeria'daki Filistinli sakinlere karşı saldırılarda bulunan birkaç düzine "aşırılık yanlısı İsraili yerleşimciyi" hedef alan yeni bir vize kısıtlama politikasını yürürlüğe koyduğunu duyurdu. Bu politikaya göre

11 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/061220231>

12 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-ordusu-idlibde-bir-okula-saldiri-duzenledi/3071184>

13 <https://almohrarmedia.net/اشتبكات-بين-فصائل-الجيش-الوطني-ف/>

14 <https://www.aa.com.tr/en/turkiye/turkish-intelligence-neutralizes-pkk-ypg-drone-mastermind-in-syria-operation/3072395>

15 <https://www.i24news.tv/en/news/israel-at-war/1701694373-israel-raises-warning-level-for-traveling-to-most-continents-amid-rise-in-antisemitism>

Washington, “Şiddet eylemleri gerçekleştirmek veya sivillerin temel hizmetlere ve temel ihtiyaçlara erişimini gereksiz yere kısıtlayan diğer eylemler de dâhil olmak üzere Batı Şeria’da barış, güvenlik veya istikrarı baltalamaya aktif olarak katkıda bulunan bireylerin Amerika Birleşik Devletleri’ne girişi yasaklanacaktır” dedi.¹⁶

2023’ün geri kalanı için değiştirilen İsrail’in savaş zamanı bütçesi, İsrail Meclisinde (Knesset) 62’ye 53’lük bir oylamayla ilk okumasını geçti; ikinci ve üçüncü okumalarına hazırlanmak üzere Finans Komitesine devredildi. Yapılan oylamanın savaşın başlangıcından bu yana en yüksek katılım oranlarından birine sahip olduğu kaydedildi.¹⁷

İsrail İşçi Partisi Lideri Merav Michaeli, düzenlediği bir basın toplantısında, siyaseti bırakacağını duyurdu. İsrail devletinin krizde olduğunu söyleyen Michaeli, “İsrail’in yeni bir başlangıca ihtiyacı var ve bunun olması için seçimlere ihtiyacımız var. İsrail’in 2024’te seçimleri göreceğine ikna oldum” ifadelerini kullandı.¹⁸

Arap-İsraili politikacı Mansur Abbas, Filistinli grupları silahlarını bırakmaya ve çatışmaya diplomatik bir çözüm aramaya çağırdı. CNN’e verdiği bir demeçte Abbas, “İlerlemek için Filistinli militan grupların silahlarını indirmeleri gerekiyor” dedi. Abbas, Filistinli militanlar tarafından şiddetin siyasi olarak kullanılmasının “her zaman başarısız olduğunu” ve bu eylemlerin “bedelini ödeyenlerin Filistin halkı olduğunu” da sözlerine ekledi.¹⁹

Ürdün

Çin Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu, Çin ve Ürdün’ün Kuşak ve Yol kapsamındaki projelerin ortaklaşa inşasını teşvik konusunda bir mutabakat zaptı imzaladığını duyurdu. İki tarafın, politika koordinasyonu, altyapı bağlantısı, engelsiz ticaret, finansal entegrasyon ve halklar arası ilişkileri teşvik edecek iş birliğini daha da derinleştireceği aktarıldı.²⁰

İngiltere Başbakanı Rishi Sunak ve Ürdün Kralı 2. Abdullah, Dubai’de yapılan görüşmede Gazze’deki insani durumu ve Batı Şeria’da yasa dışı yerleşimciler kaynaklı şiddet olaylarını ele aldı. Sunak, Ürdün’ün Gazze’deki insani krize yönelik attığı adımları takdir etti ve İngiltere’nin İsrail’e çağrı yapmayı sürdürdüğünü belirtti. Ayrıca, ikili ticaret, savunma ve temiz teknoloji gibi konular da görüşmede vurgulandı.²¹

Ürdün 6 Aralık’ta Birleşik Arap Emirliklerinin (BAE) devlete ait Abu Dabi Geleceğin Enerji Şirketi (Masdar) ile yeşil hidrojen ve rüzgâr enerjisi üretimi için iki anlaşma imzaladı. Yapılan

16 <https://www.i24news.tv/en/news/israel-at-war/1701810524-u-s-implements-sanctions-on-extremist-israeli-settlers-involved-in-west-bank-violence>

17 <https://www.jpost.com/breaking-news/article-776870>

18 <https://www.jpost.com/breaking-news/article-776999>

19 <https://www.i24news.tv/en/news/israel-at-war/1701529346-arab-israeli-lawmaker-calls-on-palestinian-terrorists-to-lay-down-arms>

20 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-cin-ve-urdun-kusak-ve-yol-insasini-tesvik-icin-mut-16587554/>

21 <https://www.sondakika.com/politika/haber-ingiltere-basbakani-ve-urdun-krali-gazze-ve-bati-s-16586060/>

bir açıklamaya göre Masdar'ın diğer anlaşma kapsamında Ürdün'de Batarya Enerji Depolama Sistemi bulunan 1 gigavatlık rüzgâr enerjisi santrali geliştireceği de açıklandı. Açıklamada, anlaşmaların BAE'de devam etmekte olan COP28 Konferansı esnasında imzalandığı belirtildi.²²

Ürdün Kralı 2. Abdullah ve İspanya Başbakanı Pedro Sanchez, Gazze Şeridiinde derhal ateşkes sağlanması ve savaşın harap ettiği Filistin bölgesine kesintisiz yardım ulaştırılması yönündeki çağrılarını yineledi. Haşimi Kraliyet Sarayından yapılan yazılı açıklamaya göre, iki lider Gazzeide kötüleşen insani durum hakkında istişarede buldukları bir telefon görüşmesi sırasında söz konusu çağrıyı yaptı.²³

Lübnan

Lübnan Enformasyon Bakanı Ziyad Mekari, Dünya Medya Zirvesi öncesinde yaptığı açıklamada, Çin ile olan ilişkileri medya iş birliği yoluyla güçlendirmek istediklerini söyledi. Uluslararası anlayış ve iş birliğinin geliştirilmesinde medyanın kritik bir rol oynadığını belirten Mekari, Lübnan ve Çin arasında sosyal yaşamın çeşitli yönlerinde artan etkileşimle birlikte, medyanın iki ülke arasındaki anlayışı derinleştirmek ve kültürel alışverişi teşvik etmek için önemli bir araç olduğunu sözlerine ekledi.²⁴

Hizbullah, Lübnan'ın güneyinden İsrail askerî noktalarına yönelik düzenlediği saldırılar hakkında açıklama yaptı. Açıklamada, "İsrail'e ait Metula, Merc, Dovev, er-Rahip, Birket Rişe, Cel el-Alem ve Ruveysat el-Alem askerî noktalarına güdümlü füze ve uygun silahlarla saldırı düzenlendiği" ifade edildi.²⁵

Fransa, Lübnan ve İsrail arasındaki çatışmalar nedeniyle endişe duyduğunu belirterek, Lübnan Ordusu mensubu bir askerin hayatını kaybetmesine sebep olan İsrail saldırısını kınadı. Fransa, Lübnan'ın egemenliğine ve BMGK'nin 1701 sayılı kararına bağlı olduğunu vurgulayarak Lübnan Ordusuna desteğini ifade etti.²⁶

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant ile İsrail'in kuzeyindeki askerleri ziyaret etti. Netanyahu ziyaret sırasında yaptığı açıklamada Lübnan'ı tehdit ederek, "Eğer Hizbullah topyekûn bir savaş başlatmaya karar verirse o zaman kendi elleriyle Beyrut'u ve buradan çok uzak olmayan Güney Lübnan'ı Gazze'ye ve Han Yunus'a çevirecek" dedi.²⁷

22 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-urdun-bae-ile-yesil-hidrojen-ve-ruzgar-enerjisi-an-16603850/>

23 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-urdun-krali-ii-abdullah-ve-ispanya-basbakani-gazze-16607348/>

24 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-lubnan-enformasyon-bakani-cin-ile-medya-isebirligin-16591509/>

25 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hizbullah-israile-ait-askeri-noktalara-saldiridi-israil-de-lubnanin-guneyini-hedefaldi/3071473>

26 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-fransa-israil-in-lubnan-ordusuna-saldirisini-kinad-16602181/>

27 <https://www.sondakika.com/politika/haber-netanyahu-hizbullah-savas-baslatirsa-beyrut-u-gazz-16606227/>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Başbakanlık Ofisi, Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani ve ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin arasında gerçekleşen telefon görüşmesine ilişkin bir açıklama yayımladı. Açıklamaya göre ikili, 8 Aralık'ta Bağdat'taki ABD Büyükelçiliğine düzenlenen füze saldırısını ele aldı ve bu tür saldırıların tekrarının önlenmesinin önemini vurguladı. Ayrıca Sudani, Irak hükûmetinin izni olmadan ülkesi içinde askerî saldırı düzenlememesi konusunda uyarıda bulundu.²⁸

Irak Parlamentosunun yeni başkanını seçmek için 13 Aralık 2023 Çarşamba günü olağanüstü toplantı yapması bekleniyor. Irak'ta en yüksek mahkeme konumundaki Irak Federal Yüksek Mahkemesi, 15 Kasım'da Parlamento Başkanı Halbusi'nin milletvekilliğini düşürmüştü. Takaddum Koalisyonu'nun 37 milletvekili de parlamento oturumlarını boykot etme kararı almıştı. Ayrıca Takaddum üyesi milletvekilleri, çeşitli görevlerde buldukları komisyondan istifa etmişti.²⁹

Irak Hükûmeti Sözcüsü Basim el-Avadi'nin yaptığı açıklamaya göre Irak hükûmeti, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres'in Gazze'de açıkça gerçekleşen ihlallere karşı duruşunu ve BM Şarti'nin 99. maddesinin etkinleştirmesini desteklediğini ifade etti. Avadi, "Irak hükûmeti, Guterres'in, Gazze'de birkaç haftadır yaşananların uluslararası güvenliği tehdit ettiğine dair ifadesini takdirle karşılamıştır" dedi. Avadi, Irak bu saldırının bir insanlık trajedisi yarattığını ve bunun durdurulması için acil bir uluslararası müdahaleye ihtiyaç olduğunu vurguladı.³⁰

Irak Başbakanlık Ofisinden yapılan açıklamaya göre, Başbakan Sudani, çeşitli güvenlik birimlerinden üst düzey komutanların katılımıyla yapılan özel bir güvenlik toplantısına başkanlık etti. Seçim sürecinin korunması ve yasaların uygulanmasının önemini vurgulayan Sudani, seçim planının güncellenmesinin önemine işaret etti. Başbakan Sudani, seçimler sırasında Bağdat başta olmak üzere tüm vilayetlerde seçim sürecini güvence altına almak için uygulanacak güvenlik planının detaylarına göz attı. Ayrıca, bu planın sürekli olarak güncellenmesinin önemine dikkat çekti.³¹

• Güvenlik

Bağdat'ta Yeşil Bölge'ye çok sayıda roketin atılmasının ardından Başbakan Sudani, bölgeden sorumlu güvenlik güçleri hakkında soruşturma başlatılması talimatını verdi.³² ABD

28 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/091220232>

29 <https://www.tebaajansi.com/irak/meclis-baskaninin-belirlenecegi-oturum-tarihi-aciklandi-h316536.html>

30 <https://ina.iq/turkmen/42044-iraktan-bm-genel-sekreteri-guterresye-destek.html>

31 <https://ina.iq/turkmen/42038-babakan-sudani-secim-surecinin-korunmas-ve-yasaların-uygulanmasnn-onemini-vurgulad.html>

32 <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2023/12/10/iraqi-pm-places-security-forces-under-investigation-over-us-embassy-attack/>

Büyükelçiliğinin de bulunduğu bölgede yapılan saldırının, İran destekli Şii milis gruplarla ilişkili olduğu düşünülüyor.³³

Başbakan Sudani, seçimlere ilişkin olarak yapılacak özel oylamada güvenlik birimlerinin ve askerî birimlerin tercihlerine müdahale edilmemesi talimatını verdi. Silahlı Kuvvetler Başkomutanı Sözcüsü Tümgeneral Yahya Resul'ün yaptığı açıklamada, Sudani'nin, güvenlik birimleri ve askerî birimlerin komutanlarına, personelin özgür seçim hakkını güvence altına almaları ve seçim tercihlerine herhangi bir şekilde müdahale etmemeleri talimatı verdiğini söyledi.³⁴

• Ekonomi

Irak Petrol Bakanı Hayan Abdulgani, Irak'ın Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC+) anlaşmasına verdiği desteği yineledi. Petrol Bakanlığından yapılan açıklamaya göre Bakan Abdulgani, Irak Petrol Pazarlama Şirketinin (SOMO) bazı yetkilileriyle görüştü ve Irak'ın enerji piyasasında denge ve istikrarı sağlamaya yönelik ortak çabaların bir parçası olarak OPEC+ kararlarına verdiği desteği belirtti. Bakan, Irak'ın petrol üretimini gönüllü olarak azaltma eğiliminde olduğunu belirtti. Anlaşmaya göre Irak'ın üretimi günde 4 milyon varile düşüreceği kaydedildi. Anlaşma 2024'ün başlarında yürürlüğe girecek ve mart ayına kadar devam edecek.³⁵

Bağdat ve Erbil'den üst düzey heyetler, Bağdat ile Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) arasındaki gümrük politikası konusunu görüşmek üzere bir araya geldi. IKBY Maliye ve Ekonomi Bakanlığından yapılan açıklamada, IKBY heyetinin Irak Başbakan Yardımcısı ve Planlama Bakanı Muhammed Tamimi başkanlığındaki heyetin, Bağdat hükümetinden üst düzey bir heyetle bir araya geldiği kaydedildi. Açıklamaya göre, toplantıda Bağdat ve Erbil arasındaki gümrük politikası, sınır kapıları kanununda değişiklik yapılması ve bu konularda iki taraf arasında var olan sorunların çözülmesi ele alındı.³⁶

Irak Merkez Bankasının (IMB) beş günlük açık arttırmalarda sattığı döviz miktarının bir milyar doları aştığı belirtildi. Satışların peşin olduğu ve dış ticareti desteklemek amacıyla yurt dışına da transfer yapıldığı açıklandı.³⁷

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak'ta Uluslararası Gönüllüler Günü dolayısıyla Dicle Nehri'nin kıyıları başta olmak üzere çeşitli yerlerde temizlik çalışmaları yapıldı. Bu özel günün temiz çevre bilinciyle kutlandığı belirtildi.³⁸

33 <https://www.thenationalnews.com/mena/2023/12/08/rockets-fired-towards-iraqs-green-zone-security-officials-say/>

34 <https://ina.iq/turkmen/42007-babakan-sudani-guvenlik-ve-askeri-birimlerin-secim-tercihlerine-mudahale-edilmemesi-talimatn-verdi.html>

35 <https://shafaq.com/en/Economy/Iraq-committed-to-voluntary-reduction-in-oil-production-Minister-says>

36 <https://www.tebaajansi.com/irak/bagdat-ile-ikby-heyeti-toplandi-2-h316561.html>

37 <https://shafaq.com/en/Economy/CBI-auctions-1-bn-during-the-past-week>

38 <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2023/12/05/iraq-international-volunteer-day-baghdad/>

Irak Parlamentosu İnsan Hakları Komitesi Başkanı Milletvekili Erřat Salihi, İnsan Hakları Ulusal Planı'nın ikinci konferansında yaptığı konuşmada, Irak Parlamentosu İnsan Hakları Komitesinin ÷lkede insan haklarını korumak için gösterilen tüm çabaları desteklediklerini belirtti ve hükümetin adalet ve eşitlik çatısı altında vatandaşların haklarını korumaya yönelik attığı adımları takdirle karşıladığını ifade etti.³⁹

³⁹ <https://ina.iq/turkmen/42099-meclis-nsan-haklar-komitesi-hukümetin-adalet-ve-eitlik-cats-altnda-haklar-koruma-admlar-takdirle-karlıyoruz.html>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, Bağdat ile Erbil arasındaki sorunların anayasa çerçevesinde çözülmesi gerektiğini söyledi. Irak ve IKBY'deki yabancı ülkelerin temsilcileri ve diplomatlarıyla bir araya gelen Başbakan Barzani, yılbaşı kutlamaları münasebetiyle açıklamalarda bulundu. Barzani, "Zor kararlar verdirecek boyutlara ulaşmadan tüm sorunların çözüme kavuşturulmasını umuyorum. IKBY ile federal hükûmet arasındaki sorunların anayasa ve Kürt halkının haklarına saygı temelinde çözülmesi çağrısında bulunuyoruz" dedi. Ortadoğu'daki çatışmalardan dolayı yaşanan sivil can kayıplarından endişe duyduklarını ifade eden Barzani, sorunların diyalog ve barış yoluyla çözülmesi gerektiğini vurguladı. İklim değişikliğinin insanlar üzerindeki olumsuz etkilerine de değinen Barzani, uluslararası topluma koordinasyon ve iş birliğini geliştirilme çağrısında bulundu.⁴⁰

Kürdistan İslami Birliği (Yekgirtu) Genel Sekreteri Selahaddin Bahaddin Bağdat'ı ziyaret ederek birtakım temaslarda bulundu. Üç gün süren ziyaret kapsamında Bahaddin, Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, Cumhurbaşkanı Abdullatif Reşid, Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Ali Rıza Güney, İran'ın Bağdat Büyükelçisi Muhammed Kazım el-Sadık ile bir araya geldi. Görüşmelerde Gazze'deki durum, Bağdat-Erbil ilişkileri ve yaşanan son gelişmeler ele alındı.⁴¹ Sudani ile yapılan toplantıda ise iki lider, IKBY memurlarının haklarının sağlanması ve düzenli bir şekilde kamu personeli maaşlarının dağıtılması gerektiği vurgulandı.⁴²

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Başkanı Bafel Talabani Bağdat'ı ziyaret ederek Başbakan Sudani ile bir araya geldi. Görüşmelerde Gazze'nin durumu, Bağdat ile Erbil ilişkileri ve yaşanan son gelişmeler ele alındı.⁴³ Talabani ile görüşen Sudani, IKBY memur maaşları başta olmak üzere Irak ve IKBY'nin her vatandaşının hakkının vaktinde sağlanması gerektiğini bir kez daha vurguladı.

• Güvenlik

Erbil'e bağlı Soran ilçesinde bir binada çıkan yangında 14 kişinin hayatını kaybettiği ve sekizi polis olmak üzere 15 kişinin yaralandığı bildirildi. Soran-Çoman karayolu üzerindeki binanın daha önce Soran Üniversitesi öğrencileri tarafından yurt olarak kullanıldığı bildirildi. Her ne kadar Soran Bağımsız İdaresi Başkanı Helgurd Şeyh Necib, binada yaşam için yeterli şartların var olduğuna yönelik açıklama yapsa da önceki yıllarda Soran Üniversitesi öğrenciler-

40 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/247900--ولاتان-و-خيزدهی-ولانتان-کوردیستانه>

41 <https://www.speda.net/b/92076>

42 <https://www.zamenpress.com/Details.aspx?jimore=69327>

43 <https://esta.krd/281821/>

ine kiralanın binanın, Soran Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kameran Yunus tarafından yeterli şartları sağlayamaması sebebiyle bu yıl kiralanmadığı belirtildi.⁴⁴

Erbil'e bağlı Harir'de bulunan ABD üssüne saldırı yapıldı. Saldırı, Irak İslami Direnişi tarafından üstlenildi. İslami Direniş güçleri tarafından yapılan yazılı açıklamada, "Erbil'de bulunan askerî üsse dronelarla saldırı düzenlenmiştir. Bu saldırı hedeflerine ve amaçlarına ulaşmıştır" ifadeleri kullanıldı.⁴⁵

• Ekonomik

Duhok'ta kış turizminde ciddi bir düşüş yaşanıyor. Duhok Turizm Vilayet Genel Müdürlüğünün açıklamasına göre çoğunluğu Irak'tan olmak üzere turistlerin yüzde 80'i yaz sezonunda bölgeye gidiyor. Ancak turizm bakımından 2023'ün 2022'ye göre iyi durumda olmasına rağmen kışın oldukça yavaşladığı belirtiliyor. Duhok Turizm Vilayet Genel Müdürlüğü yetkilileri, turizm şirketlerinin temsilcileriyle birlikte kış sezonunda da ziyaretçi çekmeyi amaçlayan bir plan hazırlamak amacıyla bölgedeki başlıca turistik mekanları ziyaret etti. Genel Müdürü Kahiri Ali Oso, Körfez'den turist çekmek için çalışmalar yürüttüklerini belirtti.⁴⁶

IKBY'de projeler yapan İranlı şirketlerinin borçlarının IKBY tarafından ödenmesine yönelik İran tarafından baskı yapıldığı belirtiliyor. İran'ın Erbil Başkonsolosu Nasrullah Reşnudi ile IKBY Maliye ve Ekonomi Bakanı Awat Şeyh Cenab'ın yaptığı toplantıda Reşnudi, İranlı şirketlerin borçlarının IKBY tarafından ne zaman ödeneceğini sorduğu aktarıldı. Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan açıklamada da bu konunun tartışıldığı belirtildi.⁴⁷

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Planlama Bakanlığı Sözcüsü Abdulzehra Hindavi, Irak nüfusunun 43 milyonu aştığını açıkladı. Hindavi nüfusun yüzde 50,5'inin erkek, yüzde 49,5'inin ise kadın olduğunu ve ülkenin nüfus artış hızının yüzde 2,5 düzeyinde seyrettiğini belirtti. IKBY İstatistik Kurulunun Nüfus ve İşgücü İstatistikleri Dairesi Başkanı Gohdar Muhammed Ali ise IKBY nüfusunun 6 milyon 556 bin 752 kişi olduğunun tahmin edildiğini ve nüfusun yüzde 50,3'ünün erkek, yüzde 49,7'sinin ise kadın olduğunu dile getirdi. Gohdar Muhammed Ali'nin ifadesine göre IKBY'nin nüfus artış hızı yüzde 2 düzeyinde seyrediyor. Nüfus sayımı Irak'ta en son 1997'de, IKBY'de ise 1987'de yapıldı. Irak hükûmeti 2024'te nüfus sayımı yapmayı planlıyor.⁴⁸

44 <https://www.youtube.com/watch?v=7GhdL9VNurA>

45 <https://esta.krd/281809/>

46 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0612202328>

47 <https://www.youtube.com/watch?v=wRCTYeS64YI>

48 <https://www.kurdiu.org/ku/b/545458>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

Suudi Arabistan'ın Filistin merkezli diplomasi faaliyetleri kapsamında Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı ve BM Genel Sekreteri Gazze'deki ateşkes çabalarını görüştü. Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Faysal bin Farhan, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres ile Gazze'deki durum hakkında dün bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Telefon görüşmesinde, her iki taraf acil ateşkes sağlanması için daha fazla çaba sarf edilmesinin önemini vurguladı. Guterres görüşmede, göreve başladığından bu yana ilk kez BM Şartı'nın 99. maddesine bağlı yetkisini kullanarak, BM Güvenlik Konseyi Başkanına (BMGK) hitaben yazdığı ve BMGK'yi Gazze'deki felaketin önlenmesi için harekete geçmeye çağırdığı mektuba değindi. Faysal bin Farhan ise BM Genel Sekreteri'nin BM Şartı'nın 99. maddesini yürürlüğe koyarak attığı adımı ülkesinin takdir ettiğini ve desteklediğini dile getirdi.⁴⁹

Başbakan ve Dışişleri Bakanı Muhammed bin Abdurrahman Al Sani, Gazze Şeridi'nde kalıcı ateşkese ulaşmak adına "insani ara"yı yenilemek için girişimleri sürdürdüklerini belirtti. Katar Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamaya göre Muhammed bin Abdurrahman, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres ile telefonda görüştü. Görüşmede, Gazze Şeridi ile İsrail işgali altında bulunan Filistin topraklarındaki son durum, gerginliği azaltmanın ve çatışmalara "insani ara" verilmesinin yolları ele alındı. Muhammed bin Abdurrahman, Gazze Şeridi'ne insani yardımların girişinin güvence altına alınması için kalıcı şekilde insani koridorların açılması ve yardım konvoylarına Gazze'nin kuzeyine ulaşana kadar gerekli korumanın sağlanması gerektiğini vurguladı. Ülkesinin, BM'ye ve Guterres'in gerilimin azaltma çabalarına desteğini yineleyen Al Sani, Gazze'de "insani ara"yı yenilemek ve kalıcı ateşkese ulaşmak için Katar'ın BM ve arabulucu ortaklarıyla koordinasyon içinde girişimleri sürdürdüğünü ifade etti.⁵⁰

BAE ve Fas liderlerinin görüşmesinde İsrail-Filistin meselesi ele alındı. BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid ve 6. Muhammed, başta Filistin topraklarındaki gelişmeler olmak üzere birçok bölgesel ve uluslararası konu ile Ortadoğu bölgesindeki son gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunurken, Gazze Şeridi'nde ateşkesin sağlanması, sivillerin korunması ve yeterli insani yardımın güvenli ve kalıcı mekanizmalar içerisinde ulaşmasını sağlamak adına uluslararası eylem ihtiyacını vurguladı. İki devletli çözüme dayalı kalıcı ve kapsamlı barışın önemine değinen taraflar, istikrarı sağlamanın tüm bölge halklarının kalkınması ve refahı yararına iş birliğini geliştirecek uygun ortamı yaratmanın yolu olduğunu kaydetti. BAE Devlet Başkanı, "BAE ile Fas arasında, her alanda genişletmeye istekli olduğumuz önemli bir ortak çıkar tabanı var" diyerek, ziyaret sırasında iki ülke arasında imzalanan anlaşmalara işaret etti. Nahyan, iki ülkenin kalkınmasının sağlanması ortak hedefine katkı sağlayacak anlaşmaların önümüzdeki dönemde ekonomik ve yatırım iş birliğinde büyük ve niteliksel

49 <https://turkish.aawsat.com/körfez/4713631-suudi-arabistan-dışişleri-bakanı-ve-bm-genel-sekreteri-gazze'deki-ateşkes-çabalarını>

50 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/katar-gazgede-kalici-ateskes-icin-girisimleri-surduruyoruz-818761.html>

bir gelişmenin başlangıç noktası olacağını söyledi. Açıklamasında BAE ve Fas'ın bölgede bir istikrar ve kalkınma unsurunu temsil ettiğine ve Arap halklarının kalkınma ve refah isteklerini gerçekleştirmek adına ortak Arap eylemini geliştirmek için çalıştıklarına atıfta bulunan Nahyan, Fas Kralı'nın ziyaretinin iki ülke ilişkilerin her düzeyde daha da ilerletilmesine katkıda bulunacağına dair güvenini dile getirdi.⁵¹

51 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/uae-morocco-sign-12-mous-to-improve-bilateral-cooperation/3073236>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Siyaset

Kuzey Afrika'daki iç siyaset ve dış politika gelişmeleri incelendiğinde bu hafta altı temel konunun ön plana çıktığı kaydedildi.

Bu bağlamda öne çıkan ilk gelişme Fas ve BAE'nin ikili iş birliğini geliştirmek için 12 Mutabakat Zaptı imzalamasıdır. Fas Kralı 6. Muhammed, BAE Devlet Başkanı Şeyh Muhammed bin Zayid el-Nahyan ile başkent Abu Dabi'de bir araya gelerek ikili ilişkileri geliştirmek üzere ortak bir deklarasyon imzaladı. İmzalanan mutabakat zaptı Fas'ta bir hızlı tren projesinde yatırım ortaklığı, su sektörü, enerji sektörü, tarım ve havaalanı sektörlerinde yatırımlar da dâhil olmak üzere çeşitli alanları kapsamaktadır.⁵²

İkinci gelişme Cezayir ve ABD'nin askerî iş birliği ve silah anlaşmalarının görüşmesidir. Cezayir'in Moskova ile yakın bağlarına rağmen, ABD ile Cezayir arasında askerî eğitim ve silah tedarikinde iş birliğini geliştirmek için ortak bir askerî diyalog 6 Aralık'ta sona erdi. ABD'nin Cezayir Büyükelçiliğinin 5 Aralık'ta yayımladığı basın açıklamasında, "Amerika Birleşik Devletleri, her iki ülkenin güvenliğini sağlamak için ortak çıkarlara yönelik savunma konularında Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti ile devam eden ilişkiyi takdir ediyor" dedi. Bir gün önce Cezayirli bir heyet, siber güvenlik, terörle mücadele çabaları ve bilgi paylaşımını görüşmek üzere ABD'nin Afrika İşlerinden Sorumlu Savunma Bakan Yardımcısı Jennifer Zakriski ile Washington'da bir araya geldi. İki gün boyunca, Ortak Askerî Diyalog, iki devlet arasında gelecek yıl imzalanacak savunma iş birliğine ilişkin bir mutabakat zaptı taslağının geliştirilmesine odaklandı. Cezayir Tümgeneral Münir Zahi, Cezayir Millî Savunma Bakanlığı yetkilileri de dâhil olmak üzere ülkesinin eyaletlere delegasyonunu yönetti. Ortak diyalog sırasında, ticari savunma satıcılarıyla yapılan bir savunma sanayisi yuvarlak masası, Cezayir ile ortaklaşa ulusal savunma hedeflerini ilerletmek için tedarikçilerin ve teknolojik olarak gelişmiş sistemlerin çeşitlendirilmesini araştırdı.⁵³

Ermenistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Vahan Kostanyan, Tunus'a gerçekleştirdiği çalışma ziyareti çerçevesinde 5-6 Aralık tarihlerinde Tunus Cumhuriyeti Dışişleri, Göç ve Yurtdışındaki Tunuslulardan Sorumlu Bakanı Nabil Ammar ile bir görüşme gerçekleştirdi. Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamaya göre, görüşme sırasında dışişleri bakan yardımcısı iki ülke arasındaki ilişkilere değinerek Güney Kafkasya'daki mevcut durum hakkında bilgi vermiş ve ayrıca Ermenistan Dışişleri Bakanı Ararat Mirzoyan'ın Ermenistan'ı ziyaret etme davetini Bakan Ammar'a ilettili. Görüşmenin ardından Ermenistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Vahan Kostanyan ve Tunus Dışişleri Bakanı Devlet Sekreteri Munir Ben Rjiba başkanlığındaki heyetler arasında ilk Ermeni-Tunus siyasi istişareleri gerçekleşti. Kaynağa göre, istişareler sırasında

52 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/uae-morocco-sign-12-mous-to-improve-bilateral-cooperation/3073236>

53 <https://www.newarab.com/news/algeria-us-discuss-military-cooperation-and-arms-deals>

muhataplar ikili siyasi ve ekonomik ilişkilere kapsamlı bir şekilde değindiler. Eğitim, kültür, turizm, sivil havacılık, sağlık, yüksek teknoloji ve diğer karşılıklı ilgi alanlarında iş birliğinin derinleştirilmesi konusunda anlaşmaya varıldı.⁵⁴

Dördüncü gelişme BM Güvenlik Konseyinin Bathily'nin Libya'daki arabuluculuk çabalarını görüşmesidir. BM Güvenlik Konseyi Libya'daki durumla ilgili iki ayda bir düzenlediği brifingde BM Temsilcisi Abdoulaye Bathily son siyasi, güvenlik ve insani gelişmelerle ilgili olarak Güvenlik Konseyini bilgilendirecektir. Oturumda ayrıca Genel Sekreter'in Libya'daki BM Misyonuna (UNSMIL) ilişkin son raporu da ele alınacaktır. BM haberlerini takip eden Güvenlik Konseyi Raporu web sitesinde, Güvenlik Konseyinin amacının ulusal seçimlere ve birleşik bir hükümet kurulmasına yönelik siyasi ivmeyi ve BM öncülüğündeki arabuluculuk çabalarını desteklemek olduğu belirtildi.⁵⁵

Beşinci gelişme Mısır'da cumhurbaşkanlığı seçimlerinin başlamasıdır. Cumhurbaşkanı Sisi, hiçbiri yüksek profilli bir isim olmayan diğer üç adaya karşı üçüncü dönem görevde kalmayı hedeflemektedir. Mısırlılar, ülke ekonomik krizle ve İsrail'in saldırılarını sürdürdüğü Gazze sınırındaki savaşla mücadele ederken Abdülfettah El Sisi'nin üçüncü dönem iktidar arayışında olduğu cumhurbaşkanlığı seçimi için 10 Aralık Pazar günü sandık başına gitmektedir. Sabah 9'dan akşam 9'a (07:00-19:00 GMT) kadar sürecek oy verme işlemi üç güne yayılacak ve sonuçlar 18 Aralık'ta açıklanacaktır. Seçimlerde Sisi'nin karşısına çıkmaya hak kazanan üç adaydan hiçbiri yüksek profilli bir isim değildir. En önde gelen potansiyel rakip, yetkililerin ve haydutların destekçilerini hedef aldığını söyleyerek ekim ayında adaylığını durdurdu. Bu suçlamalar ulusal seçim otoritesi tarafından reddedildi. Yetkililer Mısırlıları oy kullanmaya çağırmakta ancak bazı insanlar oylamanın pek bir şey değiştirmeyeceğini bildirmektedir.⁵⁶

Altıncı gelişme Sudan'da savaşa yönelik müzakerelerin çıkmaza girmesidir. Suudi, ABD'li ve Afrikalı arabulucular Suudi Arabistan'ın liman kenti Cidde'de Sudan Silahlı Kuvvetleri (SAF) ile Hızlı Destek Kuvvetleri (HDK) arasındaki görüşmeleri süresiz olarak askıya aldı. Pazartesi günü Sudan basınında yer alan haberlere göre görüşmeler, iki tarafın güven artırıcı önlemleri uygulama ve askerî güçlerini önemli kentlerden çekme taahhütlerini yerine getirmemeleri nedeniyle durduruldu. Afrika Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve Suudi Arabistan'ın ortak arabuluculuğu müzakerelerin askıya alındığını resmî olarak duyurmamış olsa da müzakereler çıkmaza girmiş durumdadır.⁵⁷

• Güvenlik

Bu hafta Kuzey Afrika'da güvenlik ve terör gelişmeleri incelendiğinde altı konunun ön plana çıktığı kaydedildi.

54 <https://armenpress.am/eng/news/1125691.html>

55 <https://english.aawsat.com/arab-world/4705186-un-security-council-discusses-bathilys-mediation-efforts-libya>

56 <https://www.trtafrika.com/africa/egypt-holds-presidential-elections-16175749>

57 <https://www.africanews.com/2023/12/05/war-in-sudan-negotiations-reach-deadlock/>

Birinci gelişme, SLM'ye bağlı güçlerin HDK kampını ele geçirmesi ile ilgilidir. Abdel Wahid Nur liderliğindeki Sudan Kurtuluş Hareketi'ne (SLM) bağlı güçler, Hızlı Destek Kuvvetleri'nin (HDK) eyalet başkenti Nyala'ya doğru çekilmesinin ardından Güney Darfur eyaletindeki geniş bir HDK kampının kontrolünü ele geçirdi. Askerî kaynaklar pazar günü Sudan Tribune'e yaptıkları açıklamada "SLM güçlerinin, HDK'nin aniden eyalet merkezi Nyala'ya çekilmesinin ardından Güney Darfur'un Deribat bölgesindeki bir HDK kampını ele geçirdiğini» bildirdi.⁵⁸

İkinci gelişme, Rusya ve Cezayir'in ortak deniz tatbikatı yapmayı planlaması ile ilgilidir. RIA Novosti'nin salı günü Rus Karadeniz filosuna dayandırarak verdiği habere göre Rusya ve Cezayir'in Akdeniz'in batı kısmında ortak deniz tatbikatı yapmayı planladığını bildirdi. Devlet haber servisi salı günü yaptığı açıklamada, Akdeniz grubunun bir parçası olan Amiral Grig-ovich fırkateyninin tatbikata katılmak üzere Cezayir Limanı'na ulaştığını belirtti. Haberde tatbikatın kesin tarihi açıklanmadı.⁵⁹

Üçüncü gelişme, Fas'ta düzenlenen 47. Arap Polis ve Güvenlik Zirvesi ile ilgilidir. Interpol Başkanı Ahmed Naser Al-Raisi Tanca'da Fas'ın güvenlik çabalarının bölgenin istikrarına katkı sağlamadaki önemini ve etkinliğini vurguladı. 47. Arap Polis ve Güvenlik Zirvesi kapsamında Tanca'da açıklamalarda bulunan Al-Raisi, Fas'ın 2025 yılında Interpol'ün 93. Genel Kuruluna ev sahibi olarak seçilmesinin de altını çizdi. Ülkenin güvenlik çabalarını takdir eden Interpol Başkanı, Fas'ın kıtalararası suçla mücadelede katkısının tüm ülkeler için faydalı ve önemli olduğunu söyledi. Fas Ulusal Güvenlik ve Bölgesel Gözetim Genel Müdürü (DGSN-DGST) Abdellatif Hammouchi Tanca'da düzenlenen ve birçok ülkeden üst düzey güvenlik yetkililerini bir araya getiren etkinliğin açılışına başkanlık etti.⁶⁰

Dördüncü gelişme, Türkiye'nin savunma kabiliyetlerini Mısır ve Afrika ülkelerine taşımayı düşünmesi ile ilgilidir. Üst düzey bir Türk yetkili 6 Aralık Çarşamba günü yaptığı açıklamada, Türkiye'nin savunma sanayindeki güç ve kabiliyetlerini Mısır ve diğer Afrika ülkelerine taşımak istediğini bildirdi. Millî Savunma Bakan Yardımcısı Celal Sami Tüfekçi Kahire'de düzenlenen Mısır Savunma Fuarı'nda (EDEX) yaptığı açıklamada son dönemde Türkiye-Mısır ilişkilerinde olumlu gelişmeler yaşandığını ve iki ülke arasında 10 yıl aradan sonra ilk kez büyükelçi atandığını belirtti. Tüfekçi, "Mısır bizim kadim dostumuz olarak gördüğümüz, Osmanlı İmparatorluğu ile birlikte 400 yıl birlikte yaşadığımız dost bir ülke. Son dönemde bazı siyasi gelişmeler nedeniyle ilişkilerimizde bir durgunluk yaşanmıştı ancak ufukta yeniden bir canlanma görünüyor" dedi. Tüfekçi, Türkiye'den 23 firmanın EDEX'te stant açtığını, yaklaşık 10 firmanın ise fuara stantsız katıldığını ifade etti. "Mısır'a büyük önem veriyoruz. Yeteneklerimizi dost ve müttefik bir ülke olan Mısır'a ve oradan da diğer Afrika ülkelerine

58 <https://sudantribune.com/article279993/>

59 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-12-05/russia-algeria-to-hold-naval-drills-in-mediterranean-ria-says>

60 <https://www.moroccoworldnews.com/2023/12/359376/interpol-president-stresses-importance-of-morocco-security-efficiency>

aktarmak için fırsatlar arıyoruz. Bu yüzden buradayız” dedi. Deniz platformları, mühimmat sanayi ve üretim hatları, kara araçları, insansız hava araçları, insanlı platformlar ve uçaklar konusunda Türkiye ve Mısır’ı “büyük fırsatların” beklediğini vurgulayarak “Mısırlı dostlarımız ve mevkidaşlarımız da aynı şeyi ifade ediyorlar. İnşallah iyi ilişkiler kurarsak Türk savunma sanayisinin gücünü ve sesini buraya da taşıyacağız” dedi. Türkiye Savunma Sanayi Ajansı Başkan Yardımcısı Mustafa Murat Şeker ise EDEX’e farklı alanlarda faaliyet gösteren Türk firmalarının katıldığını kaydetti. “Ürünlerini sergiliyorlar. Ayrıca Mısır ve diğer ülkelerden gelen heyetlerle görüşmeler yapıyorlar” dedi. Türkiye’nin Mısır ile savunma sanayi ilişkilerini geliştirmeyi umduğunu belirten Şeker, “Bu bizim için bir fırsat. O anlamda bu ortamı değerlendirmek istiyoruz” dedi. “Bir ay önce buraya bir ziyaret gerçekleştirmiştik, özel bir ziyaret. Orada Mısırlı yetkililerle olası konuları zaten görüşmüştük. O çerçevede firmalarımızı yönlendirdik ve onlar da buraya katılımını sağladılar. Fuar öncesinde de aslında karşılıklı bir toplantı yaptık ve firmalarımızın da katıldığı Mısırlı yetkililerle birlikte bu potansiyel konuları gözden geçirdik” diye de ekledi.⁶¹

Beşinci gelişme, Libya’da milis gruplarla ilgilidir. Fransa merkezli African Intelligence’da (AI) geçtiğimiz hafta yayımlanan bir analizde ABD’nin Chemonics International şirketi aracılığıyla Libya’daki milis grupları silahsızlandırma girişiminde olduğu aktarıldı. İlgili analiz, Chemonics’in Libya’daki farklı silahlı grupları belli bir mekanizma ve takvim dâhilinde silahsızlandırma terhis ve yeniden entegrasyon (STyE) programlarına dahil edeceğini ileri sürmektedir.⁶²

Altıncı gelişme, Mısır’ın Safran ile imzaladığı mutabakat zaptı ile ilgilidir. Mısır Savunma Fuarı (EDEX) 2023’te Safran Uçak Motorları ve Mısır Hava Kuvvetlerinin, firmanın yeni EngineLife hizmet çözümü için bir Mutabakat Zaptı (MoU) imzalandığını duyuruldu. Anlaşma şartlarına göre bu mutabakat zaptının, Mısır’ın 24 Rafale’den oluşan mevcut filosuna güç veren M88 motorları için garanti edilen kullanılabilirlik seviyeleri ile saat bazında ömür boyu desteği (TLS) kapsayacak.⁶³

61 <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkiye-wants-to-transfer-strength-of-its-defense-industry-to-egypt-africa-say-officials/3075305>

62 https://www.https://www.africaintelligence.com/north-africa/2023/12/01/washington-renews-efforts-to-demobilise-libyan-militias%2C110114193-art?did=109626302&utm_campaign=AUTO_EDIT_VEI&utm_source=AIA&utm_medium=email

63 <https://www.military.africa/2023/12/safran-and-egyptian-air-force-sign-mou-for-rafale-engine-life-services/>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(4-10 ARALIK 2023)

• Afrika'daki İngiliz Gündemi: Güçlü ve Zayıf Yönler

Rusya'nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUIK) sayfasında "[Afrika'daki İngiliz Gündemi: Güçlü ve Zayıf Yönler](#)" başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Makalenin yazarı St. Petersburg Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Fakültesi Avrupa Çalışmaları Bölümü Profesörü Natalya Eremina, İngiliz küresel stratejisinde Afrika'nın yönünü alt başlıklarla ayrıntılı şekilde analiz etmiştir. Yazıya göre Britanya'nın Afrika'daki stratejisi hâlâ ülkenin sömürge deneyimine dayanıyor: "Ne de olsa bu stratejinin temeli, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Britanya İmparatorluğu'nun egemenliği, koruyuculuğu, kolonisi veya manda bölgesi statüsüne sahip olan ülkeleri içeren Milletler Topluluğu'dur. Britanya, kıta üzerindeki konumunu güçlendirmek için mevcut ekonomik (yatırım) programlarını ve kurumlarını formüle edebildi ve girişimcilerine Afrikalı ortaklarla etkileşimde bulunmak için daha uygun yollar sunabildi; bu gelişme sadece ülkenin Afrika'daki imajı ve konumu için değil, aynı zamanda İngiliz iş dünyasının kendi hükûmetine olan güvenini güçlendirmeye de yardımcı oluyor." Uzman, ortaya çıkan krizlerin yalnızca ekonomik araçlarla karşılanmasının imkansızlığına da dikkat çekti: "Afrika'nın İngiliz dış politika gündeminde kendine ait bir yüzü yok, hâlâ Küresel Güneyin bir parçası olarak görülüyor ve mevcut ortamda farklı Afrika ülkeleri için farklı yaklaşımlar formüle etme girişimi bile yoktur."

Ayrıca analist, Afrika'nın, İngiliz çıkarlarının "geniş çevresi" kavramına ait olduğu ve dış politika öncelikleri hiyerarşisinde son sırada yer aldığı görüşünü savundu: "Aynı zamanda Afrika, bir iş birliği alanı olmaktan ziyade Çin ve Rusya ile bir rekabet bölgesi olarak görülüyor."

• Ortadoğu'daki Çatışma Moskova'ya Olumlu Bir Işık Tutuyor

"Vzglyad" gazetesinin 5 Aralık sayısında yayımlanan "[Ortadoğu'daki Çatışma Moskova'ya Olumlu Bir Işık Tutuyor](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda Arap-İsrail çatışması bağlamında uluslararası alandaki gelişmeleri değerlendirmişlerdir. Yazıda görüşlerine başvuru Ekonomik Yüksek Okulu Kapsamlı Avrupa ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi Direktör Yardımcısı Dmitry Suslov, ABD'nin, başlangıçta İsrail'in yanında yer aldığına dikkat çekti: "ABD, başlangıçta İsrail'i sınırlamadan, desteğinin koşullarını şart koşmadan hemen İsrail'in yanında yer aldı ve İsrail'in Gazze politikasının sonuçlarını kendisine uyguladı. Herkese açık bir çifte standart uygulayarak dünyanın büyük çoğunluğunu kendilerine karşı çevirdiler. Bunlar, Washington'un Rusya ile çatışmada desteğini bu kadar uzun süre ve başarısızlıkla aradığı ülkelerdir."

İsrail-Filistin çatışması bağlamında Rusya'nın da tutumuna değinen analist, bu konuda Moskova'nın çok incelikli ve dengeli bir pozisyon aldığını belirtti: "Bu tutum uluslararası hukukun yanı sıra insani yönlere de dayanmaktadır. Moskova bir yandan Hamas'ın barbarca saldırısını kınarken öte yandan çatışmanın temel nedeninin henüz bir Filistin devletinin kurulmamış olduğunu da hemen ifade etti. Ayrıca, İsrail'in orantısız güç kullanımını kınayarak ateşkes çağrısında bulunuldu."

Uzmanla göre ABD, İsrail'e ilerleme izni vererek onun ahlaki otoritesini baltaladı ve örneğin Ukrayna'ya destek alanında diğer öncelikleri takip etme yeteneğini zayıflattı: "Ayrıca ABD, İsraille askerî destek sağlamak zorunda kaldığı için bu durum manevi ve siyasi zararın yanı sıra Ukrayna'ya yardım sağlama kabiliyetini de azaltıyor." Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi uzmanı Elena Suponina, Asya, Afrika ve Ortadoğu devletlerinin, ABD'nin Gazze meselesindeki davranışlarından dolayı hayal kırıklığına uğradığı görüşünü savundu: "Küresel Güney'deki pek çok ülke, yaşananları ABD'nin bölgedeki politikasının başarısızlığının ve süper güç olarak zayıflamasının bir işareti olarak algıladı."

• "Büyük Siyasi Önem": Vladimir Putin BAE ve Suudi Arabistan Liderleriyle Hangi Konuları Tartışacak?

Rusya Cumhurbaşkanı Vladimir Putin'in BAE ve Suudi Arabistan ziyaretleri Rusya basınında geniş yer buldu. Rus devlet destekli televizyon ağı olan "RT" internet sayfasında yayımlanan "["Büyük Siyasi Önem": Vladimir Putin BAE ve Suudi Arabistan Liderleriyle Hangi Konuları Tartışacak?"](#) başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıya göre Rusya Devlet Başkanı'nın bu ziyareti, 2023'ün sonunda uluslararası politikanın en önemli olaylarından biri hâline gelecek. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Halklar Dostluğu Üniversitesi Stratejik Araştırmalar ve Tahminler Enstitüsü Müdür Yardımcısı, Bilgi Toplumu öğretim görevlisi Evgeniy Semibratov, Vladimir Putin'in Ortadoğu ziyaretinin büyük önem arz ettiğini belirtti: "Putin, Arap dünyası ile İsrail arasındaki yeni bir çatışma turu sırasında Ortadoğu'ya uçtuğu için söz konusu ziyaretin tarihi bir rol oynayacağı muhtemeldir. Bu bağlamda Rusya liderliği ile BAE ve Suudi Arabistan liderliği arasında planlanan müzakereler büyük önem taşıyacak."

Tartışmanın diğer katılımcısı olan siyasi gözlemci ve Arap ülkeleri üzerine uzman Vyacheslav Matuzov'a göre Ortadoğu'daki güncel olaylar göz önüne alındığında söz konusu ziyaretin çok büyük bir siyasi önemi var. Ayrıca Rusya, dış politikasına Arap ülkelerinden de destek bulmasının yanı sıra Moskova'nın, BAE ve Suudi Arabistan ile arasındaki ilişkileri bugün ayrı bir önem taşıyor." Analist, toplantıların ana konusunun Filistin-İsrail anlaşmazlığının çözümü olacağını belirtti: "Şu anda Filistin'de ve özellikle Gazze'de yaşananlar göz önüne alındığında, Rusya ile Körfez ülkeleri arasındaki koordinasyonunun, Filistinlilere karşı silahlı eyleminde Tel Aviv'e koşulsuz destek sağlayan İsrail ve Batı'nın ateşini söndürecek bir duş olabilir."

Konuyla ilgili görüşlerini değerlendiren "Rossiya v Globalnoi Politike" dergisinin genel yayın yönetmeni Fyodor Lukyanov, BAE liderliğinin özel operasyonun başlangıcından bu yana

aldığı tutumun çok önemli ve yol gösterici olduğuna dikkat çekti: “Emirlik yatırım fonları, Rusya’ya karşı geniş çaplı yaptırımların uygulanmasının ardından Moskova’daki faaliyetlerini dondurmaya az sayıdaki yatırım fonundan biriydi. Özel askerî harekâtın ardından Muhammed bin Zayed’in Rusya’ya yaptığı ziyareti de bu tutuma eklemek gerekir.” Uzmana göre Ortadoğu’daki güvenlik konularıyla ilgili biriken pek çok sorunun nedenleri Filistin-İsrail çatışması ve Arap Körfez ülkeleriyle İran arasındaki ilişkiler etrafındaki durumun tırmanmasına bağlıdır.”

Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri’nin BRICS’e katılmasına da değinen Lukyanov, bu gelişmeyi “ilginç girişim” olarak yorumladı: “Suudi Arabistan, Rusya’nın bu on yılda geliştirilmesine destek verdiği BRICS ve Şangay İşbirliği Örgütü gibi formatlara büyük önem veriyor. Ayrıca Ortadoğu bölgesinde biriken sorunlar kompleksi, çatışmaların çözümüne yönelik yeni çözüm ve ilkelere ihtiyaç duymaktadır.”

• **Siyaset Bilimci Pentagon’un, İsrail’in Stratejik Yenilgisine İlişkin Açıklamasını Anlattı**

Siyaset bilimci Danila Gureev, Filistin-İsrail savaşı bağlamında İsrail’in zaferinin olası sonuçlarını “gazeta.ru” haber sitesine değerlendirdi. [“Siyaset Bilimci Pentagon’un İsrail’in Stratejik Yenilgisine İlişkin Açıklamasını Anlattı”](#) başlıklı yazıya göre İsrail’in Gazze’deki mevcut zaferlerine çok sayıda sivil ölümü de eşlik ettiğinden, bu zaferlerin gelecekte ülke açısından vahim sonuçları olabilir: “Kaybeden tarafın savaş alanında kaybettiği genel olarak kabul edilir ancak yenilginin başka kategorileri de vardır. Bu durumda kazanan tarafın diplomatları ülkelerinin lehine şartlarda bir anlaşmaya varamazlar.” Ayrıca uzman, savaşan tarafın bir bilgi enformasyon savaşında da yenilgiye uğrayabileceğini göz ardı etmedi: “Stratejik kayıptan bahsederken, listelenen anlayışlardan birinde tam bir yenilgi kastediliyor. Nitekim İsrail Hamas’la çatışmayı kazanırsa, “Gazze’yi ve sivil nüfusu yok eden” bir devlet olarak bilgi alanında kalacak. Bu nedenle İsrail tüm Arap dünyasını kendisine düşman etti.” Analiste göre İsrail, etrafı çok sayıda düşmanla çevrili olduğu için kendisini savunmasız bir durumda buluyor: “Stratejik açıdan bakıldığında bu İsrail için bir intihardır ve ABD’de de bu durumu fark ediyorlar.”

• **Putin’in Kremlin’de Reisi ile Beş Saat Boyunca Konuştukları**

İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi’nin Rusya Cumhurbaşkanı Putin ile Moskova’da bir araya gelmesi Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. “Vedomosti.ru” haber sitesinde yayımlanan [“Putin’in Kremlin’de Reisi İle Beş Saat Boyunca Konuştukları”](#) başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda söz konusu haber, “Rusya Devlet Başkanı Ortadoğu gezisinin ardından İran cumhurbaşkanıyla görüştü” ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıda görüşlerine başvuru Modern İran Araştırmaları Merkezi Genel Müdürü Rajab Safarov’a göre İran Ekonomi ve Maliye Bakanı Ehsan Khanduzi’nin mart ayında belirttiği gibi Tahran, Kuzey-Güney Uluslararası

Koridorunun 2025 gibi erken bir tarihte tam ölçekli bir şekilde başlatılmasını umuyor ve bu koridorun faaliyete geçmesiyle Rusya ve İran'ın küresel ekonomideki rolü ve önemi artacak. Uzman, Ortadoğu'daki çatışmanın Filistin-İsrail çatışmasıyla çözülmesinin Putin-Reisi müzakerelerin ana konularından biri olduğu görüşünü savundu: "Moskova sorunu çözmek istiyor. Nitekim başka devletler de savaşa dâhil olabilir, ardından Rusya ve İran'ın ortak çıkar alanları da dâhil olmak üzere komşu bölgelere de yayılabilir. Putin ve Reisi saatleri bu yönde senkronize edecekler."

Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi uzmanı Kiril Semyonov, Kuzey-Güney Uluslararası Koridoru'nun Rusya-İran ekonomik iş birliğinin merkezi planı olduğunu belirtti: "Aynı zamanda, devreye alma ve projenin potansiyel etkililiğinin değerlendirilmesinin gerçek hızı aslında o kadar da yüksek değil, ayrıca tarafların katkısına ilişkin bazı anlaşmazlıklar da ortada. Tahran, Rusya'nın maliyet ve lojistik çabaların yükünü üstlenmesini ve projeyi mümkün olduğu kadar çabuk tamamlamasını, Rusya ise teknik ve mali sorumluluğun daha eşit bir şekilde paylaşıldığını istiyor. Ekonomik açıdan bakıldığında "Kuzey-Güney" elbette Tahran'ın önceliğidir ancak mevcut arka plana bakıldığında Tahran ve herhangi bir Müslüman ülke Gazze Şeridi'ndeki durumdan daha önemli bir şeye sahip olabileceğini gösteremez. Öyle ki Filistin direnişine destek İslam Cumhuriyeti'nin "temel" ideolojisinin bir parçasıdır."

Filistin-İsrail savaşına gelince analist, "İran cumhurbaşkanının Kremlin'de Putin'le yaptığı görüşmelerde Filistin meselesine vurgu yapması Rusya'yı değil, İran ve Ortadoğu'daki kitleni hedef alıyor" ifadelerini kullandı: "Tahran, 'Siyonist karşıtı hareketin öncüsü' rolünü kamuoyuna ilan etmek için başka bir küresel platforma sahip oldu. Gerçekte Reisi'nin, Moskova'da ki Putin'i bu İran hattını aktif olarak desteklemeye ikna etmekte."